

De jongerenpeiling heeft als doel om op systematische wijze ontwikkelingen in gezondheid en gewoonten van jongeren in kaart te brengen. Ruim 3.500 jongeren in de leeftijd van 12 t/m 26 jaar in de regio Zuid- Holland Noord zijn ondervraagd.

In 1998 is de jongerenpeiling voor het eerst uitgevoerd.

De resultaten van de jongerenpeiling worden gepresenteerd in de volgende factsheets:

1. Onderzoeksoepzet
2. Achtergrondkenmerken
3. Gezondheid en welzijn
4. Lichaamsbeweging en voeding
5. Tabak, cannabis en harddrugs
6. Alcohol
7. Vrije tijd en gokken
8. Werk en geld
9. Seksualiteit en veilig vrijen
10. Onveiligheid en criminaliteit
11. Conclusies en aanbevelingen

Colofon

tekst

Anouk van de Laar
Irma Paijmans
Hanneke Tielen
(epidemiologie)

bijbestellen

tel: 071-5163336
e-mail:
ipaijmans@ggdznh.nl

druk

DZB, Leiden

© oktober 2003

Alcohol

Deze factsheet gaat over het drinken van alcohol. Hoeveel jongeren drinken alcohol, hoe frequent en hoeveel glazen per keer? Waar wordt alcohol gekocht en geconsumeerd? De mening van de ouders over het alcoholgebruik krijgt ook aandacht. Bovendien wordt beschreven welke persoons- of omgevingskenmerken samenhangen met veel of juist weinig drinken. Tenslotte worden de resultaten uit 2003 vergeleken met die van 1998. In een overzichtstabel op de laatste pagina staan de belangrijkste resultaten samengevat in kerncijfers.

Alcohol drinken in Zuid-Holland Noord

Experimenteren met alcohol begint al vroeg. Van de 12-14 jarigen heeft 30% ervaring met alcohol, van de 18-plussers is dit 90%. Van de 12-14 jarigen heeft een kwart recent (de afgelopen maand) nog alcohol gedronken (figuur 1). Driekwart van de 15-17 jarigen drinkt alcohol.

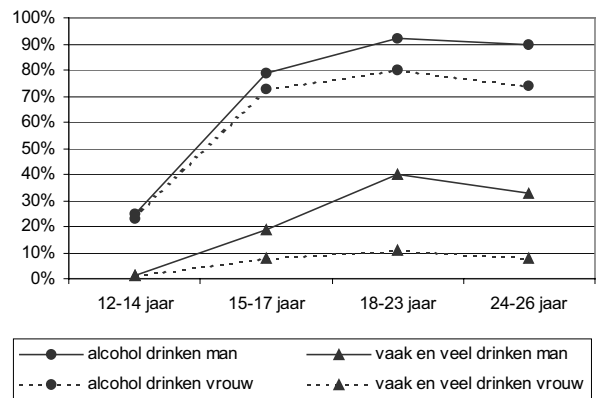
Vaak en veel drinken¹ doen 12-14 jarigen nog

vrijwel niet, de 18-23 jarigen scoren hiermee het hoogst (40% van de mannen en 11% van de vrouwen). Vergeleken met vrouwen drinken mannen meer en ook meer glazen per keer (figuur 1). De gemiddelde startleeftijd voor regelmatig drinken is voor mannen 15 en voor vrouwen 16 jaar. In de kleine gemeenten rondom Leiden en Alphen aan den Rijn (cluster D) en Noordoost Duin en Bollenstreek (cluster H) wordt het meest gedronken. In Alphen aan den Rijn (cluster B) het minst.

Geloof, etniciteit, gezin, school of opleiding

Jongeren die gelovig zijn, zijn minder vaak drinkers en drinken ook minder glazen per keer en minder frequent dan jongeren die het geloof niet belangrijk vinden. Dit geldt zowel voor allochtonen als voor autochtonen. Allochtonen drinken (veel) minder alcohol dan autochtonen. Dit komt omdat de Islam alcohol drinken verbiedt. Het opleidingsniveau van de moeder (niet de vader) hangt samen met het gaan drinken. Hoe lager zij is opgeleid, des te groter de kans dat de jongere alcohol drinkt. Als een 12-17 jarige in een éénoudergezin woont, is de kans dat hij of zij alcohol drinkt groter dan wanneer beide ouders samenwonen.

Figuur 1 Recent alcohol drinken en 'vaak en veel' alcohol drinken naar leeftijd en geslacht

¹ Vaak en veel= meer dan vier glazen per keer meer dan vier keer per maand

De samenstelling van het gezin vertoont geen verband met het aantal glazen en frequentie van het drinken. Bij 18-26 jarigen is het belangrijk of zij alleen wonen of met een partner. Alleenstaanden drinken meer dan samenwonenden. Bovendien maakt het verschil of zij nog een opleiding volgen of werken. Studenten drinken frequenter dan werkenden.

Op het HAVO/VWO wordt meer gedronken dan op het LWOO/VMBO. Studenten van het leerlingwezen, (K)MBO, HBO en de universiteit spannen de kroon: 40% van de mannen en 10% van de vrouwen drinken vaak en veel.

Bier en breezers

Breezers zijn zoete mixdrankjes die de laatste paar jaar met veel succes op de markt zijn gebracht. Voor de jongste groep is de breezer het populairste drankje. 17% van de 12-14 jarigen heeft de afgelopen maand een breezer gedronken; dit is 70% van alle 12-14 jarigen die alcohol drinken. Voor 15-17 jarigen zijn breezers even populair als bier (de helft van de 15-17 jarigen heeft recent een breezer of bier gedronken). Op alle leeftijden zijn breezers bij mannen bijna even populair als bij vrouwen. De favoriete drank voor mannen van 18-26 jaar is bier (80% drinkt bier).

Mening ouders

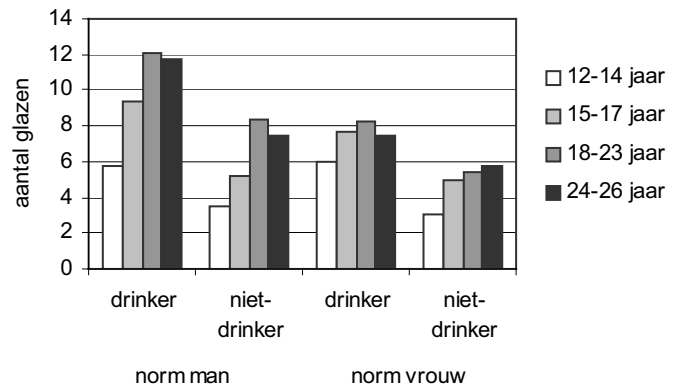
Van de 12-14 jarigen is een kwart van de ouders negatief over het alcoholgebruik van hun kind. Ze verbieden het, raden het af of vinden dat het kind minder zou moeten drinken. 70% vindt het goed of zegt er niets van en 4% is niet op de hoogte van het feit dat hun kind alcohol drinkt. Hoe ouder de jongeren zijn, des te positiever zijn de ouders over het alcoholgebruik. Van de 15-17 jarigen is het percentage waarvan de ouders negatief zijn, gedaald naar 20; het percentage met neutrale tot positieve ouders is gestegen naar 80 en slechts 1% weet niet van het alcoholgebruik van hun kind af. De mening van de ouders is niet altijd hetzelfde voor vrouwen en mannen. Dochters zeggen vaker dat hun ouders niet weten dat zij alcohol drinken dan zonen. Daarnaast wordt dochters vaker afgeraden om te drinken en zonen krijgen vaker te horen dat ze minder zouden moeten drinken.

Als de jongere vaak en veel drinkt, is de kans dat de ouders negatief zijn over hun alcoholgebruik, ruim tweemaal zo groot als wanneer de jongere niet vaak en veel drinkt (25% versus 11%). De meerderheid van de ouders is dus neutraal tot positief, ook als hun kind vaak en veel drinkt. Oorzaak en gevolg zijn niet te onderscheiden. Het afkeuren van alcoholgebruik door de ouders kan tot gevolg hebben dat de jongere juist meer gaat drinken. Het kan ook zijn dat de ouders negatief zijn omdat hun zoon of dochter veel drinkt.

Hoeveel glazen alcohol is te veel?

De norm die de jongere hanteert ten aanzien van het aantal glazen alcohol hangt sterk samen met leeftijd en geslacht en of hij of zij zelf alcohol drinkt. Mannen van 12-14 jaar vinden gemiddeld 4 glazen per keer veel voor iemand van zijn eigen leeftijd en geslacht. Dit aantal loopt op naar 9 glazen op 15-17 jarige leeftijd en 12 glazen onder 18-plussers. Vrouwen leggen de grens lager, namelijk respectievelijk bij 4, 7 en 8 glazen.

Figuur 2 Norm voor aantal glazen alcohol per gelegenheid voor drinkende en niet-drinkende mannen en vrouwen naar leeftijd

Als de jongere zelf alcohol drinkt, ligt de norm voor het aantal glazen een stuk hoger dan als hij of zij niet drinkt (figuur 2). Het verschil tussen drinkende en niet-drinkende vrouwen is in elke leeftijdsgroep ongeveer 2,5 glazen. Het verschil tussen drinkende en niet-drinkende mannen is op 12-14 jarige leeftijd eveneens 2,5 glazen en vanaf 15-17 jarige leeftijd opgelopen tot 4 glazen.

Waar kopen en drinken jongeren alcohol? ²

In de wet staat dat laagalcoholische dranken verkocht mogen worden aan personen vanaf 16 jaar. De helft van de 12-14 jarige drinkers koopt wel eens alcohol. Dit doen zij vooral in de supermarkt of in een discotheek. Ongeveer 60% van deze jongste groep drinkt de alcohol bij iemand thuis, 5% in een café en 12% in een discotheek. Ruim 80% van de 15-17 jarige drinkers koopt wel eens alcohol. Dit doen ze vooral in de supermarkt, café en/of discotheek. Bijna 20% koopt ook wel eens alcohol in een slijterij. Bijna 60% van de 15-17 jarige drinkers heeft de afgelopen maand thuis alcohol gedronken, ruim 40% in een café of discotheek en 8% buiten. Vooral mannen drinken alcohol in een sportkantine, 12% van de 15-17 jarigen en 20% van de 18-plussers.

Slechts 3% van de jongeren die vaak en veel drinken, drinkt alleen thuis of bij iemand anders thuis. De groep die vaak en veel drinkt en 'onzichtbaar' blijft, lijkt dus vrij klein.

² Keuzemodule voor clusters B, D, G en H

Problemen door alcoholgebruik²

Aan de jongeren is gevraagd of en zo ja welke problemen zij ooit hebben gehad ten gevolge van hun alcoholgebruik. Mogelijke problemen zijn ruzie, vechtpartij, ongeluk, bestolen, spullen kapot, (school)werk slecht gedaan, problemen met ouders, vrienden, leerkrachten of problemen met de politie. Bijna 90% heeft ooit één van deze problemen gehad, maar slechts bij 11% van alle jongeren waren deze problemen het gevolg van alcoholgebruik. Van de drinkers heeft 16% problemen gehad door hun alcoholgebruik. Er zijn grote verschillen tussen leeftijdsgroepen en mannen en vrouwen (tabel 1). De meest voorkomende problemen ten gevolge van alcohol bij de 18-23 jarige mannen waren een ongeluk en/of kapotte spullen; 7% heeft één of beide meegemaakt. Ruzie en/of een vechtpartij door alcoholgebruik heeft 5% van de 18-23 jarige mannen wel eens meegemaakt. Hoe hoger de eigen norm is voor aantal glazen alcohol, des te vaker de jongere problemen heeft (gehad) door alcoholgebruik. Als 18-23 jarige mannen 5 glazen alcohol veel vinden, heeft 15% wel eens problemen gehad door alcoholgebruik. Als zij meer dan 10 glazen opgeven, heeft tussen de 50 en 60% problemen gehad door alcoholgebruik.

Tabel 1 Drinkers met ooit problemen door alcoholgebruik naar leeftijd en geslacht

leeftijd	man	vrouw	totaal
12-14 jaar	2%	4%	3%
15-17 jaar	13%	11%	12%
18-23 jaar	33%	10%	21%
24-26 jaar	23%	7%	15%
totaal	23%	9%	16%

Drinkgedrag van ouders en vrienden²

Ongeveer 85% van de jongeren heeft tenminste één *ouder* die alcohol drinkt. Dit percentage is gelijk voor alle leeftijdsgroepen. Ongeveer 5% heeft tenminste één *ouder* die elke week dronken is. Dit percentage neemt toe van 3% onder 12-14 jarigen tot 9% onder 24-26 jarigen.

Tweederde van de 12-14 jarigen heeft *vrienden* die wel eens alcohol drinken. Vanaf 15-17 jaar geldt dit voor vrijwel iedereen (98%). Ongeveer 15% van de 12-14 jarigen heeft één of meerdere vrienden die elke week dronken zijn. Vanaf 15-17 jaar heeft tweederde van de jongeren wel een vriend die elke week dronken is. 13% van de 15-26 jarige mannen geeft aan dat (bijna) al hun vrienden elke week dronken zijn.

Het drinkgedrag van de jongere hangt sterk samen met het wel of niet vaak dronken zijn van de vrienden. Als (bijna) alle vrienden van de jongere elke week dronken zijn, is de kans 18 keer groter dat hij of zij vaak en veel alcohol drinkt dan als geen van zijn of haar vrienden elke week dronken is. Het wel of niet wekelijks dronken zijn van de ouders hangt niet samen met veel en frequent drinken van de jongere.

Tabel 2 Percentage alcohol drinken in 1998 en 2003 naar leeftijd per cluster

cluster	12-17 jaar		18-26 jaar	
	1998	2003	1998	2003
A	44%	43%	87%	82%
B	44%	49%	77%	81%
C	55%	50%	78%	87%
D	48%	51%	82%	90%
G	52%	52%	81%	83%
H	46%	53%	82%	87%
totaal	47%	50%	82%	85%

vet = significant verschil met 1998

Vergelijking 2003 met 1998

Voor de hele regio Zuid-Holland Noord geldt dat in 2003 evenveel jongeren tussen de 12 en 17 jaar alcohol drinken als in 1998 (tabel 2). Alleen is het percentage vrouwen in de jongste groep dat alcohol drinkt fors gestegen. In 1998 dronk 16% van de 12-14 jarige vrouwen alcohol, in 2003 drinkt 23% van de vrouwen, een toename van 43%. Van de mannen van 12-14 jaar dronk in 1998 25% en dat is in 2003 gelijk gebleven. De vrouwen hebben de mannen dus vrijwel ingehaald. Dit is waarschijnlijk het gevolg van de komst van de zoete mixdrankjes op de markt. Vrouwen die eerst niet dronken, drinken nu breezers. Voor de mannen is bier gedeeltelijk vervangen door breezers. Bij de 18-plussers is een lichte toename in het percentage drinkers waar te nemen. Deze toename komt volledig voor rekening van de vrouwen. In 1998 dronk 75% van de 18-26 jarige vrouwen alcohol, in 2003 80%. Dit is nog steeds lager dan de mannen. Zowel in 1998 als in 2003 drinkt 91% van de mannen alcohol. Leiden (cluster A) vormt een uitzondering. In Leiden is het percentage drinkers sinds 1998 gedaald, vooral onder mannen.

Het vaak en veel drinken is afgenomen (tabel 3). Deze afname wordt vooral waargenomen bij de 12-17 jarigen en in het bijzonder in Leiden (cluster A) en in de middelgrote gemeenten rondom Leiden (cluster C). De 18-26 jarigen zijn gemiddeld in Zuid-Holland Noord niet minder gaan drinken. Echter, in Leiden (cluster A) en Alphen aan den Rijn (cluster B) wordt onder de 18-26 jarigen wel een afname gemeten. De kleine gemeenten rondom Leiden en Alphen aan den Rijn (cluster D) en Noordoost Duin en Bollenstreek (cluster H) bezetten in 2003 samen de eerste en tweede plaats. De Leidse 18-26 jarigen

Tabel 3 Percentage vaak en veel alcohol drinken in 1998 en 2003 naar leeftijd per cluster

cluster	12-17 jaar		18-26 jaar	
	1998	2003	1998	2003
A	7%	4%	26%	20%
B	5%	3%	17%	11%
C	9%	3%	22%	21%
D	12%	8%	22%	28%
G	8%	5%	19%	18%
H	9%	7%	29%	26%
totaal	9%	5%	23%	21%

vet = significant verschil met 1998

Kerncijfers Alcohol 2003

Aantal respondenten is 3697	oitt gedronken	afgelopen maand gedronken	meer dan 4 glazen drinken per keer	meer dan 4 keer drinken per maand	vaak en veel drinken
	%	%	%	%	%
Zuid-Holland Noord	74	69	20	33	14
subregio					
Leiden en omstreken	75	70	21	37	15
Rijnstreek	75	70	19	28	12
Duin- en Bollenstreek	75	70	21	32	15
cluster					
A	76	70	20	42	15
B	74	68	15	27	8
C	74	69	19	31	12
D	76	73	26	32	19
G	74	70	18	29	12
H	75	71	23	34	17
leeftijd 4 categorieën					
12-14	30	24	1	2	1
15-17	82	77	19	22	10
18-23	90	87	30	46	22
24-26	88	82	24	44	18
leeftijd 2 categorieën					
12-17	56	50	10	12	5
18-26	90	85	28	45	21
geslacht					
man	76	73	31	41	23
vrouw	72	66	11	22	7
etniciteit (geboorteland)					
Nederlander	76	73	22	32	15
overig	52	47	9	16	5
etniciteit (gevoel)					
Nederlander	76	71	20	31	14
overig	48	40	7	13	4
betekenis geloof					
veel	65	60	7	23	5
niet zo veel	76	72	22	31	16
niets	77	71	25	33	17
gezinssamenstelling					
<i>12-17 jarigen</i>					
éénoudergezin	61	56	11	13	6
twee-oudergezin	55	49	9	11	5
nieuw-oudergezin	54	51	12	10	5
<i>18-26 jarigen</i>					
éénoudergezin	84	80	31	44	22
twee-oudergezin	90	88	33	47	25
nieuw-oudergezin	92	86	27	47	19
alleenstaand	93	89	30	57	25
met partner	86	78	15	33	8
vorm onderwijs					
basis/speciaal onderwijs	11	8	0	0	0
LWOO/VMBO	70	61	10	12	4
HAVO/VWO	65	60	11	16	7
leerlingwezen/(K)MBO	91	89	32	48	25
HBO/universiteit	93	89	29	52	23
arbeidssituatie					
<i>18-26 jarigen</i>					
voltijd school	92	88	29	50	23
deeltijd school	90	86	29	46	22
werk	90	85	28	43	19
arbeidssituatie ouders					
<i>thuiswonende jongeren</i>					
werkloos/arb.ongeschikt	73	67	17	30	13
niet werkloos/arb.ong	74	69	20	30	14
opleiding vader					
(zeer) laag	75	70	22	30	15
middel	76	70	19	31	14
hoog	73	69	18	32	13
opleiding moeder					
(zeer) laag	76	71	20	31	15
middel	75	70	19	30	13
hoog	69	64	18	29	13

vetgedrukt=significant afwijkend van gemiddelde

stonden in 1998 nog op de tweede plaats. In 2003 zijn ze middenmotors geworden. Alphen aan den Rijn (cluster B) staat onderaan, zowel in 1998 als in 2003. De mening van ouders over het alcoholgebruik van hun kind is niet veranderd. Zowel in 1998 als in 2003 is 83% neutraal tot positief.

De indeling van de clusters in dit onderzoek is als volgt:

- A: Leiden
- B: Alphen aan den Rijn
- C: Leiderdorp, Oegstgeest en Voorschoten
- D: Ter Aar, Alkemade, Jacobswoude, Liemeer, Nieuwkoop, Rijnwoude en Zoeterwoude
- G: Katwijk, Noordwijk, Rijnsburg en Valkenburg
- H: Hillegom, Lisse, Noordwijkerhout, Sassenheim, Voorhout en Warmond

GGD ZUID
HOLLAND
NOORD

Bezoekadressen

Alphen aan den Rijn
Gebouw Rijnstaete
Prins Bernhardlaan 10

Katwijk
Gebouw Het Kwadrant
Schimmelpenninckstraat 10

Leiden
Parmentierweg 49

Centraal postadres
Postbus 121
2300 AC Leiden

www.ggdzhn.nl